

Информация о научных конференциях ...
График проведения конференций
Подать доклад для участия в конференции
Состоявшиеся конференции
Международная стажировка (Польша)
Публикация монографий
Отслеживание почтовых уведомлений
Партнерские конференции
Организаторы
Сотрудничество
Контакты
Внимание! Акции!
Онлайн - веб конференция
+3 (728) 155-22-20
+38(044) 599-61-37

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

ПОД-СЕКЦІЯ 1. Бухгалтерський учет и аудит

Брухаський Р.Ф.

кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна практика діяльності підприємств агропромислового комплексу України свідчить про наявність спектру обставин, які знижують ефективність прийняття бізнес-рішень стратегічного характеру: 1) недосконалість методик формування і необґрунтованість динаміки співвідношення обсягів необхідної та достатньої інформації; 2) відсутність раціональних локальних критеріїв відбору потрібної інформації із загального обсягу даних; 3) концептуальна відмінність класифікаційних ознак інформації, необхідних для різних звітів і потреб управління; 4) несвоєчасність складання та подання звітів. Значна частина проблем і недоліків інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень стратегічного характеру зумовлене недосконалістю діючої структури інформаційної бази сільськогосподарських підприємств. Проблема формування якої зводиться лише до формальної консолідації менеджментом інформації з двох джерел: облікового і позаоблікового. Облікова інформація формується на основі даних фінансового і управлінського обліку з чітким визначенням обсягів, структури, періодичності подання тощо. Вона є основою для прийняття рішень. Позаоблікова інформація формується за: поточні, переважно хаотичні без конкретних параметрів і виписок (виробничі лідоповіді, відділ збуту, маркетингу та інші). В процесі прийняття рішень вона є додатковою. Таким чином, традиційна для вітчизняних підприємств структура інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту повною мірою не забезпечує можливість узгодження та прийняття єдиних параметрів формування та моніторингу економічних показників їх інтерпретації: оцінки, трансформації, формування періодичності подання тощо. Дана ситуація зумовлена невідповідністю структури інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України сучасним вимогам формування корисної інформації, оскільки кожна підсистема інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень як облікова, так і позаоблікова, при формуванні відповідних звітних показників керується переважно локальними вимогами певних нормативно-правових документів, які регламентують зміст, завдання і порядок їх роботи.

Дослідження сучасних аспектів теорії та практики стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами України вводить наявність двох базових векторів: 1) розглядаються лише окремі параметри розробки, інформаційного забезпечення та реалізації стратегії з позиції практики, що є неприємними для теоретиків; 2) формуються комплексні параметри і виписки (переважно методологічного характеру, що не влаштовує практиків. Незаперечним вважаємо твердження, що сучасна концепція управління сільськогосподарськими підприємствами України вимагає стратегічних підходів.

Нами виділено три основні проблеми практичного застосування моделі інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах: 1) інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень відбувається в умовах відсутності науково обґрунтованих вимог і підходів до формування інформації стратегічного характеру; 2) значна частина інформації, що стосується зовнішньої сфери діяльності сільськогосподарських підприємств, є неповною і неточною; 3) домінування політичних аспектів регулювання аграрного ринку в Україні нівелює економічні закони розвитку. Уряд України одночасно наголошує і на необхідності збереження низьких цін на сільськогосподарську продукцію, і на гарантуванні достойного життя виробників аграрної продукції. Така дилема стримує розвиток аграрної сфери.

На сучасному етапі розвитку менеджменту в сільському господарстві України визначальним завданням є взаємоузгодженість наявності і потреб підприємства у тактичній і стратегічній інформації, необхідній для досягнення конкурентних переваг, підвищення ефективності діяльності та забезпечення потенціалу розвитку. В результаті цих потреб мусять виникати вимоги до системи бухгалтерського обліку підприємства стосовно необхідності факсиції, збору і акумулювання інформації щодо різноманітних факторів, які впливають на керування сільськогосподарського виробництва: динаміку зовнішнього бізнес-середовища; оперативні, тактичні і стратегічні завдання діяльності; об'єкти ресурсного потенціалу; суміжні функціональні сфери діяльності; характеристики кластерів; можливість отримання інформації в розрізі сегментів стратегічної активності і т.д. Інформація, створена системою бухгалтерського обліку підприємства, повинна: 1) враховувати потреби і орієнтуватись на конкретні групи користувачів; 2) служити основою прийняття тактичних і стратегічних рішень.

Для обґрунтування доцільності застосування системи обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах необхідно врахувати специфіку конкретних суб'єктів господарювання в розрізі основних параметрів: форма власності, розмір підприємства, обсяги і структура виробництва, організаційно-правова форма господарювання; потенційні та реальні ризики діяльності, агресивність зовнішнього середовища, стиль управління і т.д.

Параметри обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств повинні враховувати галузеві особливості аграрного сектора економіки України, специфіку обліку сільськогосподарського виробництва та реальні соціально-економічні умови вітчизняного сільського господарства, зумовлені кризовими явищами його сучасного стану: недостатність державної підтримки, стимулювання і захисту вітчизняних товаровиробників; низький рівень соціально-економічних умов розвитку сільських територій; надто дорогі кредитні ресурси, відсутність пільгових довгострокових кредитів; низьку платоспроможність внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію; нестабільність каналів збуту продукції; інфляційні ефекти; диспаритет цін на промислову і сільськогосподарську продукцію; виникнення екологічних проблем сучасного агропромислового виробництва.

Галузеві особливості діяльності сільськогосподарських підприємств безпосередньо або опосередковано впливають на специфіку і ефективність обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту (табл.1):

Таблиця 1

Специфіка сільськогосподарського виробництва та її вплив на організацію обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту аграрних підприємств

Галузеві особливості сільського господарства	Обліково-економічні параметри	Спрямованість облікового забезпечення стратегічного менеджменту
Вплив природно-кліматичних умов	Нестабільність виробництва продукції	Стратегія прогнозування у прийнятті рішення
Загроза стихійного лиха	Високий рівень ризикованості бізнесу	Стратегічне управління ризиками
Паралельний вплив економічних і біологічних законів відтворення	Тривалість виробничих циклів	Стратегічний моніторинг динаміки незавершеного виробництва
Сезонність виробництва	Нерівномірність використання ресурсів	Стратегічне управління платоспроможністю
Використання готової продукції як засобу виробництва	Готова продукція споживається у наступному циклі	Стратегічне прогнозування обсягу товарної продукції
Вплив національних споживчих уподобань	Обмеженість асортименту продукції	Стратегічне планування асортименту продукції
Земля – основний засіб виробництва	Спеціалізація аграрних підприємств	Стратегічні напрями діяльності

1. Результати сільськогосподарського виробництва безпосередньо залежать від природно-кліматичних умов (температура, вологість, якісний склад ґрунтів та інше), відповідно є нестабільними. Ці чинники обґрунтовують доцільність прогнозування у прийнятті рішень і відповідно необхідність раціонального обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств.

2. Виробничі процеси у сільському господарстві характеризуються значним рівнем ризикованості втрати врожаю (спека, злива, град, мороз). Вказані параметри обґрунтовують важливість стратегічного управління ризиками у сільському господарстві та відповідно необхідність налагодження механізму раціонального обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств.

3. Сільськогосподарський бізнес поєднує вплив економічних і біологічних законів відтворення, результати якого синтезує з тривалістю виробничих циклів (часові межі виробництва багатьох продуктів є тривалішими календарного року, відповідно значна частина ваги витрат виробництва звітного періоду відображається як незавершена виробництвом).

4. Сільськогосподарське виробництво характеризується сезонністю, яка сприяє нерівномірності використання ресурсів підприємства, отриманою продукції лише у певні проміжки часу, неритмічності збуту і надходження виручки від реалізації. Цей фактор акцентує доцільність стратегічного управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

5. Частина виготовленої підприємством сільськогосподарської продукції у наступному виробничому циклі споживається у якості засобів виробництва (корми, насіння). Ця особливість вказує на специфіку операційних циклів виробництва сільськогосподарської продукції і необхідність її урахування в інформаційному забезпеченні стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств.

6. Основним засобом виробництва у сільському господарстві є земля, від якої та родючості якої значним чином залежить результативність діяльності. Властиві землі характеристики зумовлюють спеціалізацію сільськогосподарських підприємств і стратегічні напрями діяльності.

Важливим аспектом раціональної організації моделі обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств є визначення спектру використовуваних показників: 1) загальноекономічні: розмір підприємства; види діяльності; організаційна структура; ієрархія управління; сфера зовнішнього середовища (дальові партнери, конкуренти, законодавча база, соціально-культурні параметри, економічна ситуація на вітчизняному і міжнародному ринках, політична стабільність, екологічний стан, інфляція та інші); 2) локальні: інвестиції; темпи економічного росту; стадії розвитку; вимоги кластера; регіональна політика; 3) спеціалізаційні: а) загальні: обсяги виробництва і асортимент продукції; прибуток; рентабельність; собівартість продукції; виручка від реалізації; оборотність засобів; енергоємність виробництва та інші; б) властиві виключно сільськогосподарським підприємствам: площа угідь (лілля, пасовищ, садів і т.д.); продуктивність тварин; урожайність; родючість ґрунтів та інші. Результатом комплексного врахування цих показників є відображення стану та динаміки стратегічних індикаторів і факторів успіху – чистих активів і чистих пасивів.

Наявність та поєднання динамічних факторів впливу на поточну діяльність сільськогосподарського підприємства забезпечують періодично як позитивний, так і негативний ефект, оскільки складність їх взаємозв'язку і взаємозалежності значним чином ускладнюють процес їхняття рішень. До того ж необхідно враховувати наявність певної невизначеності та мінливості зовнішньої сфери забезпечення інформацією незалежним персоналу підприємства. В результаті формується зовнішня ситуація, якої повинна знайти адекватне відображення у системі інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарського підприємства стосовно акумулювання необхідної інформації для прийняття рішень з управління наявними та потенційними ризиками. Використання раціональної системи обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств для ефективного управління ризиками повинно забезпечити мінімізацію, попередження і уникнення зривів у фінансовій, операційній та інвестиційній діяльності.

Стабільність функціонування сучасного сільськогосподарського підприємства в умовах чергової хвилі світової економічної кризи, стагнації агропромислового комплексу України та та загострення продовольчої проблеми залежить від якості своєчасності формування інформації про постачальників, покупців, конкурентів, динаміку цін, тенденції ринку і т.д. Науково обґрунтована, удосконалена на практиці і адаптована до умов конкретного підприємства модель обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств дозволить не лише своєчасно вирішувати виникаючі проблеми, але й передбачати кризові ситуації.

Специфіка інформаційного забезпечення господарюючих суб'єктів глобальної економіки XXI століття полягає у наявності значної кількості джерел інформації та величезного обсягу інформаційних потоків зовнішнього бізнес-середовища, однак вони направлені не на конкретні підприємства, а лише створюють глобальний масив інформації, в умовах якого кожному підприємству повинно самостійно за всі рахунок обирати і придбавати необхідні йому інформаційні ресурси.

З позицій стратегічного управління підприємством сфери залучення інформації переважною поділяють на 2 види: макросфера (економічний фактор, правовий фактор, політичний фактор, соціальний фактор, технологічний фактор, природний фактор) і сфера безпосереднього оточення (постачальники, конкуренти, споживачі, посередники).

Щодо розмежування сфер залучення інформації для потреб стратегічного менеджменту вважаємо доцільно виділити: 1) регіональну сферу мезорівня, оскільки місцева політика, економіка, екологія часто не співпадають із загальнодержавною, при цьому кожен регіон володіє специфічними перевагами і пріоритетами розвитку; 2) рівень кластера, який набуває все більшої популярності у межах економічного розвитку регіону.

Таким чином, джерела інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сучасного сільськогосподарського підприємства, на нашу думку, доцільно диференціювати відповідно до наявних сфер інформаційного середовища: 1) інформація макрорівня; 2) інформація мезорівня; 3) інформація кластера; 4) інформація макрорівня (рис. 1).

Визначальною сферою при формуванні стратегії розвитку бізнесу безперечно є економічна. Постійний її моніторинг дозволить формувати реальні пропозиції рівня і динаміки економічного розвитку глобальної світової економіки, загальнодержавної, регіональної, місцевої та перспективи конкретного підприємства. Моніторинг юридичної сфери передбачає комплексне врахування нормативно-правової бази господарювання з позиції:

Рисуюнок 1. Диференціація сфер інформаційного середовища сучасного сільськогосподарського підприємства

дотримання встановлених юридичних норм і обов'язковості їх виконання всіма суб'єктами бізнесу. Особливої уваги потребує юридичний аспект захищеності інтелектуальної власності підприємства та динаміка зміни законодавства у державі. Політична сфера повинна підлягати моніторингу з позицій передбачення ризиків і заложення запитів, направлених безпосередньо на підприємство. Моніторинг соціальної сфери повинен відслідковувати вплив соціальних явищ у світі, країні, регіоні на той бізнес, яким займається підприємство. Дослідження глобальних тенденцій розвитку ринку сільськогосподарської продукції з врахуванням міжнародних угод дозволить адаптувати стратегію бізнесу до світових трендів агропромислового виробництва. Вивчення технологічної сфери аграрного бізнесу дозволить своєчасно реагувати і враховувати напрями розвитку науки і техніки з метою забезпечення стабільної конкурентоспроможності виготовленої продукції. Паралельно варто враховувати екологічні загрози.

Усі зовнішні макрорівневі сфери інформаційного середовища сучасного сільськогосподарського підприємства доцільно використовувати також на мезорівні з врахуванням регіональних або галузевих особливостей.

Специфічні характеристики інформаційного середовища мезорівня набуватиме за умов перебування сільськогосподарського підприємства у складі агропромислового кластера. Кластерний підхід є одним із новітніх концепцій розвитку регіональної економіки, яка передбачає застосування непрямого впливу на економічний розвиток регіону шляхом створення сприятливих умов для бізнесу. В основі концепції кластерного підходу перебуває процес акумулювання позитивних ефектів регіональної агломерації, зокрема географічної та економічної близькості виробника і споживача. При цьому спостерігається мінімізація кордонів між економічними секторами та видами діяльності, оскільки всі вони розглядаються у системному взаємозв'язку.

Застосування кластерного підходу та кадрової забезпечення; з'являються передумови покращення інфраструктури та умов забезпечення; з'являються передумови для досліджень і розробок; знижуються умовно-постійні витрати; формуються реальні можливості для більш успішного виходу на міжнародні ринки; 2) для держави (усупільства); збільшується кількість платників податків та розширюється база оподаткування, оскільки центри управління малим і середнім бізнесом, як правило, знаходяться на тій же території, що й, власне, сам бізнес (на відміну від вертикальних корпорацій); формуються ефективний зв'язок взаємодії з бізнесом, знижується залежність від окремих фірм-груп, з'являються основи для диверсифікації економічного розвитку території.

Існує ряд умов, які можуть як сприяти, так і перешкоджати розвитку кластерів в Україні. Фахівці відносять до позитивних умов наступні: існування технологічної і наукової інфраструктури; психологічну готовність до кооперації тощо. До стримуючих чинників розвитку кластерів в умовах вітчизняної економіки належать: невисока якість банківської інформації; низький рівень розвитку асоціативних структур (торгових палат, асоціацій тощо), які не справляються із задачею визначення та відстоювання пріоритетів її інтересів регіонального бізнесу; короткостроковий горизонт планування.

Для внутрішньої інформаційної сфери підприємства/господарського підприємства характерні процеси збору, обробки, накопичення, збереження і адекватної реалізації інформації; організаційне, матеріальне, технологічне, кадрове, фінансове і правове забезпечення бізнесу.

Вважаємо, що раціональна система інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств повинна враховувати внутрішні і зовнішні інформаційні сфери, відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства і його перспективи. Раціоналізація моделі інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств повинна ґрунтуватись на чіткій структуризації потоків інформації для забезпечення оперативного і надійного отримання необхідних даних при виникненні такої потреби. Прийняття стратегічних рішень повинно базуватись на поточній (достовірній, точній) та прогностичній (розрахунковій, орієнтовній) інформації.

Сучасні вимоги до процесу прийняття стратегічних рішень в аграрному секторі економіки України вимагає застосування модернізованої системи інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту, яка повинна гарантувати достовірність, підвищити оперативність, посилити об'єктивність, збільшити швидкість, посилити підзахист, акцентувати доцільність та в кінцевому підсумку забезпечити ефективність прийняття стратегічного характеру.